

Pecyn Gofal Anableddau Dysgu

Diweddariad 2022

Diweddariad 2022

Cyhoeddwyd y ddogfen hon, a gynlluniwyd i wella gofal ysbyty cyffredinol i gleifion sydd ag anabledd dysgu, am y tro cyntaf yn 2014.

Mae'r 'pecyn gofal' yn amlinellu camau allweddol sy'n parhau i fod yr un mor bwysig heddiw ag yr oeddent pan gafodd ei gynhyrchu gyntaf. Y camau allweddol hyn yw:

Adnabod cleifion sydd ag anableddau dysgu'n gynnar.

Cyfathrebu effeithiol â chleifion, gofalwyr, aelodau o'r teulu a chlinigwyr.

Gofal a thriniaeth gydag urddas sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.

Adolygu a chynllunio rhyddhau cleifion yn effeithiol.

Fodd bynnag, ers 2014 bu newidiadau i'r dogfennau a argymhellir a'r cysylltiadau bwrdd iechyd.

- Mae'r Asesiad Goleuadau Traffig/Pasbort Ysbyty, y cyfeirir ato ar dudalen 20 bellach wedi'i ddisodli gan Broffil Iechyd Unwaith i Gymru sydd i'w weld [yma](#).
- Nid yw'r atodiad blaenorol gyda manylion cyswllt ddim berthnasol mwyach.
- Erbyn hyn, mae nyrsys cyswllt anabledd dysgu aciwt ym mhob Bwrdd Iechyd yng Nghymru; ewch i safle mewnwyd eich Bwrdd Iechyd i gael y manylion cyswllt lleol hyn.

Os oes angen unrhyw gymorth arnoch neu os oes gennych ymholiadau pellach am y pecyn gofal, cysylltwch â'ch gwasanaeth nyrsio cyswllt anabledd dysgu aciwt lleol neu'r gwasanaeth anabledd dysgu arbenigol lleol. Dylid canfod manylion cyswllt ar fewnwyd y bwrdd iechyd lleol.

Cynhelir adolygiad ehangach o'r pecyn gofal, gan gynnwys mewnbwn gan yr holl randdeiliaid allweddol, yn 2022/23.

Os oes gennych unrhyw ymholiadau am hyn, cysylltwch â Thîm Gwella Iechyd Anableddau Dysgu Gwelliant Cymru: Paula.phillips4@wales.nhs.uk

CANLLAW 'SUT I'

Gwella gofal ysbyty
cyffredinol i
gleifion sydd ag
anabledd dysgu

Cydnabyddiaethau

Ysgrifennwyd y canllaw gwella hwn gan Barbara Bowness.

Hoffai'r awdur ddiolch i aelodau'r Rhwydwaith Nyrsio Anabledd Dysgu, ac yn enwedig Christopher Griffiths, am eu cyfraniadau at y canllaw hwn.

Cyhoeddwyd y canllaw gan Wasanaeth Gwella 1000 o Fywydau, sy'n rhan o Iechyd Cyhoeddus Cymru ac sy'n cefnogi sefydliadau ac unigolion i sicrhau gwell iechyd, canlyniadau gofal iechyd a phrofiad defnyddwyr yn GIG Cymru.

Dyddiad cyhoeddi

Cyhoeddwyd *Gwella gofal ysbyty cyffredinol i gleifion sydd ag anabledd dysgu* am y tro cyntaf yn 2014. Bydd y fersiwn ddiweddaraf ar gael ar wefan Gwasanaeth Gwella 1000 o Fywydau - www.1000livesi.wales.nhs.uk

Diben y canllaw hwn

Lluniwyd y canllaw gwella hwn i alluogi sefydliadau gofal iechyd a'u timau i weithredu cyfres o ymyriadau yn llwyddiannus i wella diogelwch ac ansawdd y gofal a gaiff eu cleifion.

Argymhellir bod y canllaw hwn yn cael ei ddarllen ar y cyd â'r canlynol:

- Sut i Wella - Y canllaw ar gyfer gwelliant dibynadwy a pharhaus
- Canllaw Gwella Ansawdd Gwella 1000 o Fywydau
- Dysgu defnyddio Storiâu ar gyfer Gwella

Mae'r rhain ar gael gan Wasanaeth Gwella 1000 o Fywydau.

Gair am Wasanaeth Gwella 1000 o Fywydau

Mae Gwasanaeth Gwella 1000 o Fywydau am gefnogi staff a chontractwyr GIG Cymru yn y gwaith y maent yn ei wneud, er mwyn gwella gofal a gwasanaethau.

Mae'r gwasanaeth yn cynnig cymorth mewn nifer o ffyrdd

- Rhaglenni cenedlaethol sy'n mynd i'r afael â materion ar lefel strategol.
- Prosiectau gwella pwrpasol sy'n targedu materion penodol a nodwyd gan sefydliadau.
- Gwasanaethau cymorth gwella wedi'u cynllunio i baratoi a galluogi staff GIG Cymru i wneud gwelliannau, gan gynnwys cyhoeddiadau ac adnoddau, digwyddiadau, cyngor ac arbenigedd.

Cynnwys

1. Cyflwyniad	4
2. Iechyd cyffredinol pobl sydd ag anableddau dysgu	5
Pam mae pobl sydd ag anableddau dysgu yn ei chael hi'n anoddach cael mynediad i wasanaethau gofal iechyd effeithiol Risgiau a heriau Addasiadau rhesymol	
3. Gofal ysbyty cyffredinol i gleifion sydd ag anabledd dysgu	9
Pecyn gofal a Diagram Sbardun Y Model ar gyfer Gwella	
4. Sbardunau ac ymyriadau	14
Sbardun 1: Cyfathrebu effeithiol â chleifion, gofalwyr, aelodau o'r teulu a chlinigwyr. Sbardun 2: Darparu gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn Sbardun 3: Adolygu a chynllunio rhyddhau cleifion yn effeithiol	
5. Atodiadau	32
Atodiad A - Enghraifft o Basport Ysbyty Atodiad B - Enghreifftiau o Bosteri Addysgol Atodiad C - Rhestr Termiau Atodiad D - Cysylltiadau Cyfeiriadau	

"Nid gofyn a yw'n gweithio i bobl sy'n gyffredinol iach yw'r prawf eithaf gwasanaeth iechyd gwladol, ond gofyn a yw o fudd i'r rhai sydd â'r disgwyliad oes byrraf, y problemau mwyaf o ran cael mynediad i wasanaethau a'r risg fwyaf y bydd afiechyd yn eu hatal rhag cymryd rhan mewn cymdeithas." (Y Comisiwn Hawliau Anabledd, 2006)

"Mae canfyddiadau'r Ymchwiliad Cyfrinachol yn dangos bod pobl sydd ag anableddau dysgu'n parhau i gael profiad a chanlyniadau gwael o'u cymharu â phobl heb anableddau dysgu." (Yr Adran Iechyd, 2013)

1. Cyflwyniad

Diffiniadau a nodweddion anableddau dysgu

Yn bennaf oll, pobl yw pobl sydd ag anableddau dysgu. Maent yn unigolion unigryw sydd â'u hoff a'u cas bethau, eu hanes a'u barn eu hunain ac mae ganddynt yr un hawliau ag unrhyw un arall (GAIN, Mehefin 2010).

Term ymbarél yw 'anableddau dysgu' ar gyfer pobl sydd â gwahanol raddau o 'Nam ar weithrediad deallusol a chymdeithasol'. Mae anableddau dysgu'n effeithio ar ryw 1.5 miliwn o bobl yn y DU ac maent yn gyflyrau cyffredin, gydol oes nad ydynt yn salwch nac yn glefyd. Yng Nghymru mae tuag 11,000 o oedolion ag anableddau dysgu sy'n hysbys i'r gwasanaethau cymdeithasol ac sy'n cael gwasanaethau. Amcangyfrifir bod o leiaf 40,000 o oedolion pellach ag anableddau dysgu ysgafnach nad ydynt yn cael gwasanaethau (Llywodraeth Cymru, 2007).

Mae 'anabledd dysgu' yn cyfeirio'n gyffredin at hanes o oedi datblygiadol, oedi neu fethiant wrth gaffael lefel o ymddygiad addasol a/neu weithrediad cymdeithasol a ddisgwylir ar gyfer oedran penodol, a thystiolaeth o nam deallusol sylweddol. Mae anabledd dysgu bron bob amser yn bresennol o enedigaeth, er bod rhai pobl yn caffael anabledd dysgu drwy drawma neu haint. Iddynt hwy, eu cyflwr yw'r norm a bydd yno bob amser.

Mae anabledd dysgu'n gyflwr gydol oes, ond gyda chymorth priodol gall llawer o bobl feithrin sgiliau ymarferol a chymdeithasol, hyd yn oed os gall hyn gymryd mwy o amser iddynt nag sy'n arferol. Fodd bynnag, efallai y bydd gan rai pobl sydd ag anabledd dysgu gyflyrau corfforol ac emosiynol eraill hefyd a gall hyn arwain at roi mwy nag un diagnosis i'r unigolyn.

Mae natur anabledd dysgu pobl yn amrywio'n fawr a bydd yn effeithio ar y math o gymorth y gallai fod ei angen arnynt. Bydd gan lawer o bobl sydd ag anabledd dysgu lawer llai o allu i ymdopi'n annibynnol mewn amrywiaeth o sefyllfaoedd (gan gynnwys gwasanaethau iechyd), i ddeall gwybodaeth newydd neu gymhleth, i ddysgu sgiliau newydd (boed yn bethau ymarferol fel clymu careiau esgidiau, neu sgiliau cymdeithasol fel cynnal sgwrs neu hunanofal), ac efallai byddant yn ei chael yn anodd cyffredinol unrhyw ddysgu i sefyllfaoedd newydd.

Efallai na fydd rhai pobl sydd ag anabledd dysgu'n gallu cyfathrebu'n effeithiol

o gwbl ar lafar a bydd angen iddynt ddod o hyd i ffyrdd eraill o gyfathrebu â'r rhai o'u cwmplas. Mae angen help ar rai gyda phethau pob dydd fel gwisgo neu wneud paned o de, tra bydd eraill yn byw'n eithaf annibynnol heb fawr o gymorth.

Disgwylir y bydd nifer y bobl sydd ag anabledd dysgu yn y DU wedi cynyddu dros 10 y cant erbyn 2020 yn ogystal â thwf yng nghymhlethdodau anableddau dysgu (Michael, 2008). Y rheswm am hyn yw bod pobl sydd ag anableddau dysgu'n byw'n hirach a hefyd oherwydd bod pobl ifanc sydd ag anableddau cymhleth yn goroesi i fod yn oedolion.

2. Iechyd cyffredinol pobl sydd ag anableddau dysgu

Mae gan bobl sydd ag anableddau dysgu bersonoliaethau a nodweddion amrywiol iawn. Fel gweddill y boblogaeth, maent yn caffael ac yn datblygu cyflyrau a chlefydau eraill sydd angen eu trin. Fodd bynnag, gall rhai cyflyrau ddigwydd yn amlach.

Mae tystiolaeth ymchwil yn awgrymu'n gyson fod pobl sydd ag anabledd dysgu mewn mwy o berygl o afiechyd corfforol a meddyliol na'r boblogaeth gyffredinol. Ym 1998, adroddodd Hollins et al fod pobl sydd ag anabledd dysgu 58 gwaith yn fwy tebygol o farw o dan 50 oed na phobl eraill, a bod pedair gwaith cymaint o bobl sydd ag anabledd dysgu'n marw o achosion y gellir eu hatal na phobl yn y boblogaeth gyffredinol. Yn fwy diweddar, canfu Adroddiad Terfynol yr Ymchwiliad Cyfrinachol i Farwolaethau Cynamserol Pobl Sydd ag Anableddau Dysgu (CIPOLD) (Heslop et al, 2013) fod dynion sydd ag anableddau dysgu, ar gyfartaledd, yn marw 13 mlynedd yn iau na'r boblogaeth gyffredinol o ddynion a bod menywod sydd ag anableddau dysgu'n marw 20 mlynedd yn iau na'r boblogaeth gyffredinol. Ystyrir bod llawer o'r marwolaethau hyn yn gynamserol a/neu fod modd eu hosgoi.

Adroddodd Michael (2008) fod safon gyffredinol iechyd pobl sydd ag anableddau dysgu'n is nag ar gyfer y boblogaeth gyffredinol. Mae ganddynt fwy o risg o iechyd gwaeth oherwydd eu bod yn cael mwy o amrywiaeth, cymhlethdod ac ystod o broblemau iechyd o'u cymharu â'r boblogaeth gyffredinol. Wrth adolygu astudiaethau sy'n ymwneud ag iechyd pobl sydd ag anableddau dysgu a'r anghydraddoldebau iechyd y maent yn dod ar eu traws, mae Emerson et al (2012) yn nodi'r canlynol:

- Adroddir bod cyfraddau mynychder epilepsi yn 20 y cant yn y boblogaeth sydd ag anabledd dysgu, o'u cymharu â llai nag un y cant yn y boblogaeth gyffredinol, a gall trawiadau fod yn lluosog a gwrthsefyll triniaeth.
- Dywedir bod dementia'n digwydd mewn 22 y cant o oedolion sydd ag anableddau dysgu dros 65 oed o gymharu â chyfradd mynychder o 6 y cant ar gyfer y boblogaeth gyffredinol. Gall ddigwydd yn gynharach hefyd mewn rhai grwpiau, e.e. syndrom Down, lle gall pobl yn eu 30au a'u 40au arddangos symptomau.

- Mae pobl â syndrom Down hefyd mewn perygl penodol o isthyroidedd gydag astudiaethau'n nodi cyfraddau mynychder o 9 - 19 y cant.
- Mae tua 40 y cant o bobl sydd ag anableddau dysgu'n colli rhywfaint o'u clyw.
- Mae amcangyfrifon o nam ar y golwg yn amrywio'n fawr a dywedir bod hwn rhwng 8 a 200 gwaith yn fwy tebygol mewn pobl sydd ag anableddau dysgu na'r boblogaeth gyffredinol.
- Prin yw'r ymchwil ond mae rhywfaint o awgrym y gallai pobl sydd ag anableddau dysgu fod mewn mwy o berygl o osteoporosis na'r boblogaeth gyffredinol.
- Mae gan un o bob tri oedolyn sydd ag anableddau dysgu a phedwar o bob pump o bobl sydd â syndrom Down ddannedd a deintgig sydd ddim yn iach.

Mae gan bobl sydd ag anableddau dysgu risg uwch o glefyd coronaidd y galon (ail achos mwyaf cyffredin marwolaeth) a chyfraddau uwch (tua dwbl) o ganserau gastroberfeddol, megis canser y llwnc, y stumog a'r goden fustl, ac anhwylderau'r stumog, ac maent yn fwy tueddol o ddatblygu diabetes na'r boblogaeth gyffredinol. Clefyd anadlol yw prif achos marwolaeth pobl sydd ag anableddau dysgu. Maent mewn perygl o gael heintiau'r llwybr resbiradu a achosir gan allsugno neu adlif os oes ganddynt anawsterau llyncu, ac maent yn llai tebygol o gael eu himiwneiddio rhag heintiau ac felly maent dair gwaith yn fwy tebygol o farw o glefyd anadlol na'r boblogaeth gyffredinol (RCN, 2006).

Gall pobl sydd ag anableddau dysgu gael cydafiachedd a phroblemau iechyd cronig niferus. Er enghraifft, yn yr Ymchwiliad Cyfrinachol (Heslop et al, 2013), roedd gan 17 y cant o'r sampl bedwar neu fwy o gyflyrau o'r fath. Oherwydd eu profiadau o salwch aciwt a chronig, mae pobl sydd ag anabledd dysgu'n mynychu ysbytai'n amlach ac yn cael eu derbyn yn amlach i ysbytai cyffredinol aciwt a disgwylir i'r galw gan bobl sydd ag anableddau dysgu, eu teuluoedd a'u gofalwyr am wasanaeth iechyd arbenigol a chyffredinol gynyddu'n sylweddol yn y dyfodol (Gates, 2011).

Dengys tystiolaeth nad yw llawer o anghenion corfforol, synhwyrdd ac iechyd meddwl pobl sydd ag anableddau dysgu'n cael eu cydnabod a'u diwallu gan wasanaethau, gydag effeithiau negyddol o ganlyniad i hynny ar ansawdd bywyd, cyfleoedd bywyd, disgwyliad oes a phrofiad pobl o wasanaethau (Llywodraeth yr Alban et al, 2012).

Mae dewis iaith ac anghenion iaith yn rhan annatod o ofal da a diogelwch cleifion. Mae'r Fframwaith Strategol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Iechyd, Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol (Llywodraeth Cymru, 2012) yn nodi bod gan sefydliadau gyfrifoldeb i gydnabod a derbyn cyfrifoldeb am ymateb i angen iaith fel elfen annatod o ofal. Rhaid i hyn gynnwys dewis iaith a hefyd defnyddio cymhorthion cyfathrebu priodol.

Pam mae pobl sydd ag anableddau dysgu yn ei chael hi'n anoddach cael mynediad i wasanaethau gofal iechyd effeithiol?

Gall pobl sydd ag anableddau dysgu ei chael hi'n anodd cael mynediad i wasanaethau ac yn aml cânt brofiad gwahanol o ddefnyddio gwasanaethau na chleifion eraill, am amryw o resymau.

Er enghraifft, os oes ganddynt ddiffyg dealltwriaeth, anawsterau cyfathrebu neu namau ar y synhwyrâu, bydd angen i bobl gyfathrebu â nhw mewn ffordd briodol a hygyrch. Fodd bynnag, gall rhwystrau proffesiynol rwystro hyn. Mae rhwystrau proffesiynol yn cynnwys:

- Diffyg ymwybyddiaeth am anableddau dysgu.
- Diffyg hyfforddiant mewn anableddau dysgu.
- Rhagdybiaethau a rhagfarn am bobl sydd ag anableddau dysgu.
- Cysgodi diagnostig - priodoli symptomau ac ymddygiad sy'n gysylltiedig â salwch i'r anabledd dysgu yn hytrach nag unrhyw achos arall, ac o ganlyniad efallai na fydd ymchwiliadau a thriniaethau priodol yn cael eu cynnal a gellir diystyru salwch.

Yn ogystal, gall rhwystrau sefydliadol hefyd rwystro cyfathrebu effeithiol. Mae rhwystrau sefydliadol yn cynnwys:

- Systemau apwyntiadau caeth.
- Dibynnu ar ffurfiau ysgrifenedig o gyfathrebu.
- Arwyddion gwael, y bydd pobl sydd â sgiliau llythrennedd isel a galluoedd synhwyradd gwael yn ei chael yn anodd eu dilyn.
- Diffyg ymwybyddiaeth am Ddeddf Galluedd Meddyliol 2005.
- Rhwystrau rhyngasiantaethol a rhyngbroffesiynol.

Risgiau a heriau

Mae sawl adroddiad (er enghraifft, Mencap, 2007 a 2012, Michael, 2008) wedi tynnu sylw at brofiad gwael a chanlyniadau iechyd gwael, gan gynnwys marwolaeth gymamserol, pobl sydd ag anabledd dysgu wrth ddefnyddio gwasanaethau ysbyty cyffredinol. Mae adroddiadau hefyd yn nodi methiant sefydliadau i wneud newidiadau yn y ffordd y maent yn darparu gwasanaethau er mwyn ystyried gwahanol anghenion pobl.

Canfu Michael (2008) dystiolaeth argyhoeddiadol fod gan bobl sydd ag anableddau dysgu lefelau uwch o angen nad ydynt yn cael eu diwallu a'u bod yn cael triniaeth lai effeithiol, er bod y Ddeddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd a'r Ddeddf Galluedd Meddyliol yn nodi fframwaith cyfreithiol clir ar gyfer darparu triniaeth gyfartal.

Er i Adroddiad Michael nodi enghreifftiau o arfer da, nodwyd rhai enghreifftiau gwarthus o wahaniaethu, cam-drin ac esgeulustod ar draws yr ystod o wasanaethau iechyd hefyd. Canfuwyd mai ychydig iawn o wybodaeth oedd gan staff y gwasanaeth iechyd, yn enwedig y rhai'n gweithio ym maes gofal iechyd cyffredinol, am anabledd dysgu a'r anghenion iechyd, problemau cyfathrebu, a nam gwybyddol sy'n nodweddiadol o anabledd dysgu, eu bod yn anghyfarwydd â'r fframwaith deddfwriaethol, ac nad oeddent yn deall yn aml nad yw hawl i driniaeth gyfartal yn golygu y dylai triniaeth fod yr un fath.

Nid oedd y staff ychwaith yn gyfarwydd â pha gymorth y dylent ei ddarparu na chan bwy i gael cyngor arbenigol. Canfuwyd hefyd fod gwaith partneriaeth a chyfathrebu (rhwyng gwahanol asiantaethau a haenau o wasanaethau sy'n darparu gofal, a rhwyng gwasanaethau ar gyfer gwahanol grwpiau oedran) yn wael mewn perthynas â gwasanaethau i oedolion sydd ag anableddau dysgu.

Cydnabu Michael "nad oes angen gwybodaeth arbenigol am anableddau dysgu er mwyn mynd i'r afael â'r anawsterau sy'n wynebu pobl sydd ag anableddau dysgu wrth gael mynediad i wasanaethau gofal iechyd cyffredinol; mae'r materion sy'n eu hwynebu yn berthnasol i bob aelod o gymdeithas. Yr hyn sy'n bwysig yw bod pobl sydd ag anableddau dysgu'n cael eu cynnwys fel dinasyddion cyfartal, gyda hawliau mynediad cyfartal at driniaeth yr un mor effeithiol."

Roedd yr adroddiad yn nodi deg argymhelliad sydd â chysylltiadau clir â Deddf Gwahaniaethu ar sail Anabledd 2005 (sydd bellach yn cael sylw yn Neddf Cydraddoldeb 2010) a'r gofyniad bod darparwyr gwasanaethau iechyd yn gwneud 'addasiadau rhesymol' fel y gall pawb gael mynediad i wasanaethau.

Addasiadau rhesymol

Mae gan bobl sydd ag anableddau dysgu yr hawl i'r un lefel o ofal meddygol a nyrsio â'r hyn a ddarperir i'r boblogaeth gyffredinol. Mae 'addasiadau rhesymol' yn golygu bod yn rhaid i wasanaethau ragweld a bod yn ymatebol ac yn hyblyg er mwyn i unrhyw ddiagnosis neu driniaeth roi ystyriaeth lawn i anableddau ac anghenion dysgu'r unigolyn, fel y gellir cyflawni'r canlyniad iechyd gorau posibl i'r unigolyn hwnnw (GICC, 2009).

Fodd bynnag, nid yw 'cydraddoldeb' i glaf ag anabledd dysgu o reidrwydd yn golygu cael yr un gwasanaeth â chleifion heb anabledd dysgu, a gall olygu darparu dulliau ychwanegol ac amgen o gymorth a gytunwyd gyda'r claf a/neu ei deulu/gofalwr er mwyn sicrhau canlyniad cadarnhaol (GAIN, Mehefin 2010).

3. Gofal ysbyty cyffredinol i gleifion sydd ag anabledd dysgu

Pecyn Gofal a Diagram Sbardun

Y nod yn GIG Cymru yw sicrhau newid strategol, diwylliannol hirdymor er mwyn sicrhau gwell profiadau a chanlyniadau i bobl sydd ag anableddau dysgu pan fyddant yn defnyddio gwasanaethau ysbyty cyffredinol, gyda mwy o integreiddio, cyfathrebu a rhannu gwybodaeth rhwng gwasanaethau ysbyty cyffredinol a gwasanaethau anabledd dysgu yn arferol.

Mae'r 'pecyn gofal', sydd wedi'i ddatblygu a'i dreialu gan Wasanaeth Gwella 1000 o Fwydau a Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg (BIPABM), yn gam i'r cyfeiriad hwn. Bydd yn helpu byrddau iechyd ac ymddiriedolaethau GIG Cymru i fod yn gyson effro i anghenion pobl sydd ag anableddau dysgu, a'u teuluoedd a'u gofalwyr, ac ymateb iddynt, pan fyddant yn defnyddio gwasanaethau ysbyty cyffredinol.

Mae'r pecyn gofal yn nodi camau allweddol, a fydd, o'u cymryd yn gyson ar gyfer pob claf sydd ag anabledd dysgu, yn sicrhau:

- Adnabod cleifion sydd ag anableddau dysgu'n gynnar.
- Cyfathrebu effeithiol â chleifion, gofalwyr, aelodau o'r teulu a chlinigwyr.
- Gofal a thriniaeth gydag urddas sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn.
- Adolygu a chynllunio rhyddhau cleifion yn effeithiol.

Mae'r pecyn yn cynnwys nifer o gamau yng ngwahanol gyfnodau arhosiad y claf.

Camau i'w cymryd o fewn 4 awr i glaf sydd ag Anabledd Dysgu fynychu neu gael ei dderbyn

- Hysbysu eiriolwr claf/cydgysylltydd gofal/Rheolwr Gofal/nyrsys cyswllt aciwt/gwasanaethau Anabledd Dysgu arbenigol i helpu i gysylltu ag adrannau ymchwilio.
- Rhoi gwybod i'r perthynas agosaf a/neu'r prif ofalwr am dderbyn y claf.
- Gofyn am basbort ysbyty (e.e. asesiad goleuadau traffig) ar gyfer yr unigolyn.

Camau i'w cymryd bob dydd (waeth beth fo hyd yr arhosiad)

- Cynllun sy'n canolbwyntio ar y claf, wedi'i ddatblygu gyda'r claf, y prif ofalwyr a/neu'r teulu, yn cael ei adolygu a'i ddiweddarau.
- Cynllun gofal yn cael ei gyfleu a'i rannu gydag aelodau tîm y ward.
- Nyrs a enwir yn cael ei nodi i'r claf/teulu ac aelodau eraill o staff drwy gydol yr arhosiad.

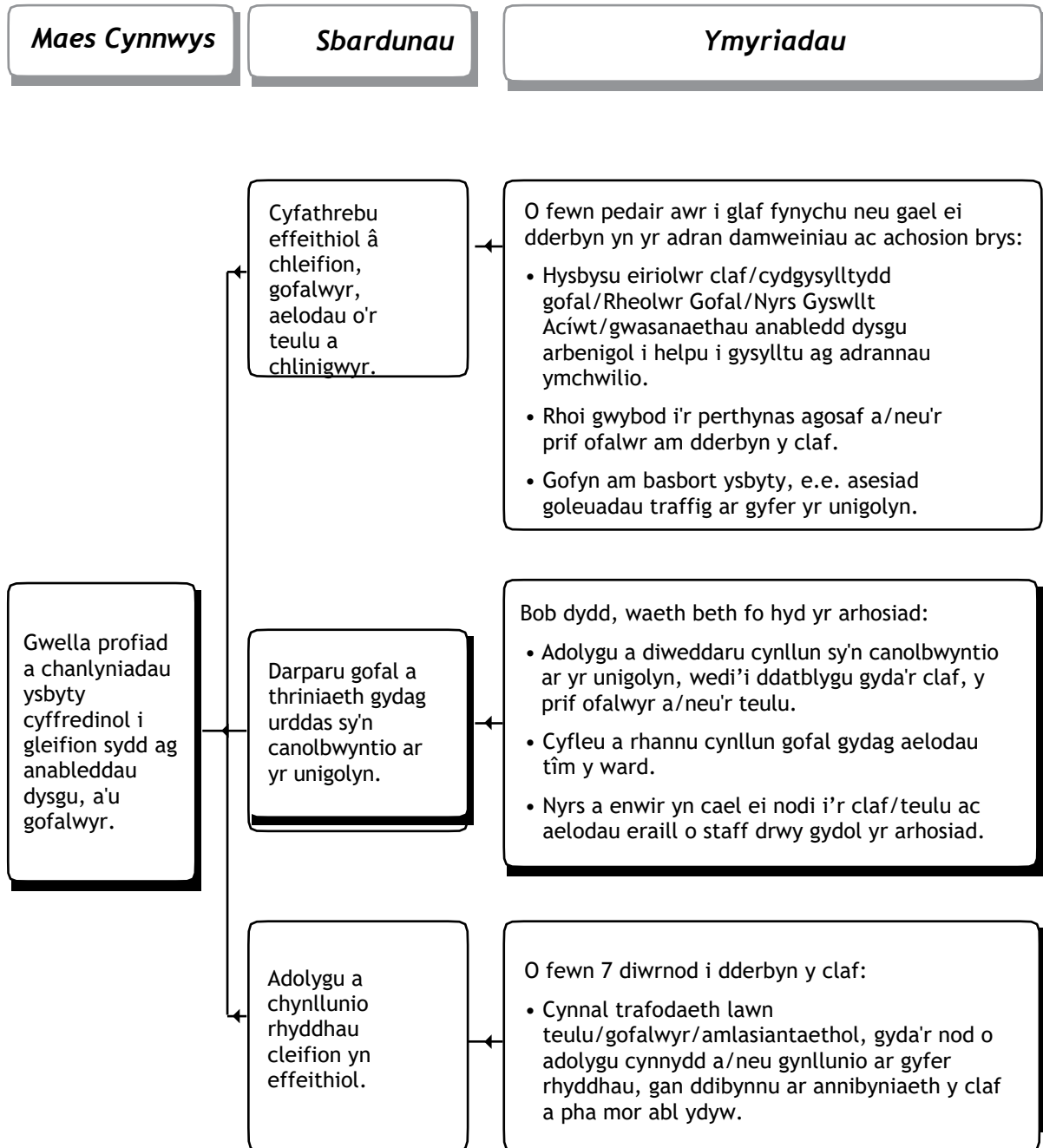
Camau i'w cymryd o fewn 7 awr i dderbyn claf sydd ag Anabledd Dysgu

- Cynnal trafodaeth lawn teulu/gofalwyr/amlasiantaethol, gyda'r nod o adolygu cynnydd a/neu gynllunio ar gyfer rhyddhau.

Ymgorfforir y pecynnau yn y diagram sbardun canlynol.

Sylwer: Rhaid darparu pob rhan o'r pecyn, neu fel arall ni ddylid cofnodi bod y pecyn wedi'i gyflenwi.

Diagram Sbardun gofal ysbyty cyffredinol i gleifion sydd ag anabledd dysgu

Y Model ar gyfer Gwella

Mae Gwasanaeth Gwella 1000 o Fywydau'n defnyddio'r Model ar gyfer Gwella yn sail i'w holl raglenni gwella. Mae'n ei gwneud yn ofynnol i chi fynd i'r afael â thri chwestiwn allweddol ac yna defnyddio cylchoedd Cynllunio-Gwneud-Astudio-Gweithredu (PDSA) i brofi syniad o newid. Drwy wneud profion ar raddfa fach dro ar ôl tro, byddwch yn gallu addasu syniadau newid nes eu bod yn arwain at y gwelliant proses dibynadwy sydd ei angen arnoch. Yna, ac yna yn unig, y byddwch yn barod i weithredu a lledaenu'r newid yn ehangach.

Argymhellir bod yr holl staff sy'n ymwneud ag ymdrechion gwella yn cael eu cyflwyno i'r fethodoleg drwy gwblhau lefel efydd Gwella Ansawdd Gyda'n Gilydd, y rhaglen ddysgu genedlaethol o sgiliau gwella ar gyfer staff a chontractwyr GIG Cymru. Gellir cael at y lefel efydd ar-lein yn www.IQT.wales.nhs.uk ac mae'n cymryd hyd at ddwy awr i'w chwblhau.

Esbonnir y Model ar gyfer Gwella hefyd mewn dau gyhoeddiad sydd ar gael ar-lein yn www.1000livesi.wales.nhs.uk

- Sut i Wella
- Y Canllaw Gwella Ansawdd

Gwneud i welliant ddigwydd

Nid yw mentrau gwella llwyddiannus yn digwydd ar eu pen eu hunain - mae angen eu cynllunio a'u gweithredu'n ofalus. Mae llawer o bethau i'w hystyried a thechnegau i'w defnyddio.

Mewn unrhyw fenter wella mae angen i chi lwyddo mewn tri maes. Mae angen i chi greu'r **Ewyllys** i wneud i newidiadau ddigwydd, er gwaethaf anawsterau a galwadau cystadleuol ar amser ac adnoddau. Mae angen arnoch y **Syniadau** da a fydd yn trawsnewid eich gwasanaeth. Yn olaf mae angen i chi **Gyflawni**'r syniadau hynny'n effeithiol i gael y newid sydd ei angen.

Ewyllys

Esbonnir yr ymyriadau sydd eu hangen arnoch i fagu Ewyllys yng nghanllawiau 'Arwain y Ffordd i Wella Ansawdd a Diogelwch' a 'Sut i Wella' sydd ar gael gan Wasanaeth Gwella 1000 o Fywydau (www.1000livesi.wales.nhs.uk). Maent yn canolbwyntio ar godi'r lefelau ymrwymiad ar gyfer newid ac yna darparu strwythur y prosiect yn sail i ddulliau gwella. Er mwyn lledaenu newidiadau i gyflawni trawsnewid ar draws y system iechyd gyfan mae gofyn arweinyddiaeth gref.

Mae angen i ni greu amgylchedd lle mae ewyllys dibendraw i wella ac ymrwymiad i herio a chefnogi timau i chwlu unrhyw rwystrau rhag cynnydd.

Syniadau

Mae'r ymyriadau yn y canllaw hwn yn disgrifio syniadau y profwyd eu bod yn effeithiol ar gyfer cyflawni newidiadau sy'n arwain at welliannau. Mae'n rhoi enghreifftiau gan sefydliadau sydd wedi'u cyflawni a hefyd cyngor yn seiliedig ar eu profiad. Mae dulliau a thechnegau ar gyfer creu syniadau newydd neu ffyrdd arloesol o weithredu'r dystiolaeth i'w gweld yn y canllaw 'Sut i Wella' a llenyddiaeth wella arall.

Gweithredu

Fodd bynnag, er mwyn rhoi'r syniadau hyn ar waith fel mater o drefn yn eich sefydliad, mae'n hanfodol eich bod yn profi'r ymyriadau ac yn sicrhau eich bod wedi cyflawni newid dibynadwy yn eich prosesau cyn ceisio lledaenu'r newid yn ehangach.

Y tri chwestiwn allweddol

Beth rydym yn ceisio'i gyflawni?

Bydd angen i chi osod nod sy'n Gyraeddadwy, Amser wedi'i bennu, Mesuradwy, Penodol, Uchelgeisiol a Synhwyrol (CAMPUS). Mae angen i bawb sy'n ymwneud â'r newid ddeall beth yw hyn a gallu ei gyfleu i eraill.

Sut y byddwn yn gwybod bod newid yn welliant?

Mae'n hanfodol nodi pa ddata sydd ei angen arnoch i ateb y cwestiwn hwn a sut i ddehongli'r hyn y mae'r data'n ei ddweud wrthyh. Mae 'Sut i Wella' - ar gael o www.1000livesi.wales.nhs.uk - yn darparu gwybodaeth fanwl am yr offer, yr awgrymiadau a'r wybodaeth sydd eu hangen arnoch i gyflawni hyn, ac mae'n cynnwys y cyngor canlynol:

- **Plotiwch ddata dros amser.** Olrhain ychydig o fesurau allweddol dros amser yw'r offeryn unigol mwyaf pwerus y gall tîm ei ddefnyddio.
- **Ceisiwch ddefnyddioldeb, nid perffeithrwydd.** Cofiwch, nid mesur mo'r nod; gwelliant yw'r nod. Er mwyn symud ymlaen i'r cam nesaf, mae angen digon o ddata ar dîm i wybod a yw newidiadau'n arwain at welliant.
- **Defnyddiwch samplu.** Mae samplu'n ffordd syml ac effeithlon o helpu tîm i ddeall sut mae system yn perfformio.
- **Cofiwch integreiddio mesur i'r drefn ddyddiol.** Mae data defnyddiol yn aml yn hawdd i'w gael heb ddibynnu ar systemau gwybodaeth.
- **Defnyddiwch ddata ansoddol a meintiol.** Yn ogystal â chasglu data meintiol, gwnewch yn siŵr eich bod yn casglu data ansoddol, sy'n aml yn haws ei ddefnyddio ac yn llawn gwybodaeth.
- **Deallwch yr amrywiad sydd o fewn eich data.** Peidiwch â gorymateb i achos arbennig a pheidiwch â meddwl bod symudiad eich data ar hap i fyny ac i lawr yn arwydd o welliant.

Pa newid y gallwn ei wneud a fydd yn arwain at welliant?

Mae'r ymyriadau yn y canllaw hwn yn disgrifio ystod o syniadau newid y gwyddys eu bod yn effeithiol. Fodd bynnag, mae angen i chi feddwl am eich systemau a'ch prosesau lleol presennol a defnyddio'r canllaw fel man cychwyn i feddwl yn greadigol am syniadau i'w profi. Mae'r canllaw methodoleg gwella yn rhoi mwy o gyngor i'ch cefnogi i greu syniadau.

4. Sbardunau ac ymyriadau

Sbardun 1: Cyfathrebu effeithiol â chleifion, gofalwyr, aelodau o'r teulu a chlinigwyr

Mae pobl sydd ag anableddau dysgu'n debygol o fod ag anawsterau cyfathrebu a allai effeithio ar eu gallu i roi gwybod am symptomau a chael gwybodaeth. Gall pobl sydd ag anabledd dysgu hefyd ymddwyn mewn modd anarferol neu heriol, a hynny'n gallu bod yn arwydd o boen neu afiechyd a gall effeithio ar y broses o ddarparu gofal iechyd.

Mae cyfathrebu'n allweddol i ganlyniadau iechyd da. Mae angen i weithwyr gofal iechyd proffesiynol gyfathrebu'n effeithiol â'r sawl sydd ag anabledd dysgu a hefyd â'i deulu, ei ofalwyr ac unrhyw ddarparwyr gwasanaethau eraill sy'n gweithio gyda'r unigolyn, gan y byddant yn adnabod yr unigolyn a pha gymorth sydd ei angen arno.

Mae cyfathrebu effeithiol hefyd yn golygu cyfathrebu â'r sawl ag anabledd dysgu a'i deulu/gofalwyr yn eu dewis iaith. Mae Deddf Cydraddoldeb 2010 yn nodi gofynion cyfreithiol i ddarparu gwybodaeth sy'n hygyrch i bob claf waeth beth fo'i anabledd (addasiad rhesymol).

Mae manteision cyfathrebu effeithiol â chleifion, gofalwyr, aelodau o'r teulu a chlinigwyr yn cynnwys y canlynol:

- Caiff pobl sydd ag anableddau dysgu eu nodi'n gynnar yn y pwynt cyswllt cyntaf â gwasanaethau ysbytai cyffredinol er mwyn sicrhau addasiadau rhesymol yn syth.
- Mae cleifion, aelodau o'r teulu a gofalwyr yn cael eu cynnwys fel mater o drefn wrth ddarparu triniaeth a gofal wrth wneud penderfyniadau (Michael, 2008).
- Gall gweithwyr iechyd proffesiynol gael gafael ar yr wybodaeth hanfodol sydd gan ofalwyr, sy'n arbennig o bwysig mewn perthynas â chyfathrebu â rhywun sydd efallai heb leferydd neu olwg, sydd ag anghenion arbennig neu ofnau a/neu ymddygiad heriol (Michael, 2008). Gall hyn helpu i ganfod a yw ymddygiad yn anarferol neu'n arwydd o boen, a gall helpu staff proffesiynol i osgoi cysgodi diagnostig - sef tybiaethau bod ymddygiadau penodol yn rhan o fod ag anabledd dysgu (Llywodraeth Cymru, 2011).
- Gall staff proffesiynol fod yn rhagweithiol ac yn brydlon wrth ymyrryd ac asesu anghenion unigolyn ag anabledd dysgu (Mencap, 2007) a nodir anghenion gofal ychwanegol yn gynnar.
- Gall gweithwyr proffesiynol eraill, e.e. y Tîm Cymorth Anabledd Dysgu, gynorthwyo gydag asesu cleifion, cyfathrebu a chysylltu â gwasanaethau eraill
- Gwneud penderfyniadau gwybodus sy'n cynnwys pob parti.
- Perthynas gadarnhaol ac adeiladol rhwng cleifion, teuluoedd, gofalwyr a staff.
- Deall ansawdd bywyd o safbwynt y claf yn hytrach na barn y gweithiwr proffesiynol (Mencap, 2007).
- Gwell profiad o wasanaethau ysbytai cyffredinol a gwell canlyniadau i bobl sydd ag anabledd dysgu.

Cyd-destun

Mae'r sbardun hwn yn berthnasol i bob maes cleifion mewnol ac achosion dydd ysbyty cyffredinol.

Amseru

Mae'r ymyriadau sy'n ymwneud â'r sbardun hwn yn cael eu cwblhau o fewn pedair awr i dderbyn claf neu iddo fynychu'r Adran Achosion Brys.

Ymyriad 1:

Hysbysu eiriolwr claf/cydgysylltydd gofal/rheolwr gofal i helpu i gysylltu ag adrannau ymchwilio

Y sail resymegol i'r ymyriad hwn yw y gall hysbysu eiriolwr, cydgysylltydd gofal neu reolwr gofal yr unigolyn helpu i gysylltu ag adrannau ymchwilio, a chyflymu ymchwiliadau, diagnosis a thriniaeth - mae hyn yn arfer da. Bydd y cymorth cyfarwydd hwn hefyd yn helpu'r sawl sydd ag anableddau dysgu i ymgartrefu yn yr amgylchedd newydd, deall beth sy'n digwydd a lleihau ei bryder.

Enghreifftiau o arferion lleol

Mae Tîm Cyswllt Iechyd **Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan** ar gyfer pobl sydd ag anabledd dysgu yn cynnal asesiad drwy Holiadur Sgrinio Anabledd Dysgu (LDSQ) i nodi a oes gan yr unigolyn anabledd dysgu, os nad yw eisoes yn hysbys i'r gwasanaeth.

Mae **Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg**, ynghyd â rhai o'i bartneriaid yn yr awdurdod lleol, wedi penodi Nyrs Ymgynghorol ar gyfer Anableddau Dysgu, gyda rôl benodol o wella mynediad at wasanaethau gofal sylfaenol a gofal eilaidd a gwella eu hansawdd. Mae'r Nyrs Ymgynghorol yn gweithio'n agos iawn gyda staff o'r gwasanaeth aciwt ac yn hyrwyddo materion ac ymwybyddiaeth am anabledd dysgu yn yr ysbytai cyffredinol. Mae'r rôl hefyd yn cynnwys cynllunio strategol a datblygu polisi.

Mae gan y bwrdd iechyd Grŵp Llywio Anableddau Dysgu dan arweiniad swyddogion gweithredol sy'n darparu cyfeiriad strategol mewn perthynas â gwasanaethau ysbytai aciwt. Gweithredir y cyfeiriad strategol hwn drwy grŵp 'Llwybr' gweithredol amlbroffesiwn/amlasiantaeth sy'n cynnwys cynrychiolwyr o grwpiau defnyddwyr gwasanaethau a gofalwyr a darparwyr y trydydd sector.

Mae Nyrsys Cyswllt Acíwt **Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr** yn sicrhau bod pawb sy'n ymwneud â gofal yr unigolyn yn cael gwybod ei fod wedi'i dderbyn a'u bod yn cael gwybod y diweddaraf am ei ofal yn yr ysbyty cyffredinol.

Mae'r Tîm Cyswllt Iechyd yn cefnogi meddygon teulu er mwyn sicrhau bod eu cofrestrï Anabledd Dysgu'n gywir. Mae trafodaethau'n cael eu cynnal gydag arweinwyr TG i "dynnu sylw" at bobl sydd ag anabledd dysgu, gan rannu gwybodaeth meddygon teulu: 'tynnwyd sylw' eisoes at rai pobl sydd ag anghenion cymhleth iawn ar systemau'r Bwrdd Iechyd, yn unol â model tebyg a ddefnyddir gan NHS Lothian.

Mae Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol **Bwrdd Iechyd Addysgu Powys** yn cysylltu â thîm cyswllt yr ysbyty fel pwynt cyswllt rhwng y gwasanaethau. Mae hyn yn sicrhau pontio llyfn cyn derbyn ac wrth ryddhau.

Awgrymiadau da

- Mae nyrsys cyswllt aciwt yn helpu i bontio gwasanaethau cymunedol ac ysbytai ac i sicrhau parhad i gleifion sydd ag anabledd dysgu pan fyddant yn defnyddio gwasanaethau ysbyty cyffredinol. Ategir gwerth y rôl hon gan ymchwiliad: mae adroddiad Michael (2008) yn nodi bod "cefnogaeth ansoddol ragarweiniol i werth penodi staff, a elwir yn gyffredin yn 'nyrsys cyswllt aciwt' i ddarparu gwaith cyswllt neu hwyluso iechyd (Caan, 2005 a Taylor, 2007, a ddyfynnwyd yn Michael, 2008) rhwng ac ar draws gofal sylfaenol ac eilaidd arbenigol (ysbyty aciwt).
- Dylai systemau gweinyddu cleifion mewn ysbytai 'dynnu sylw' at bawb sydd ag anableddau dysgu. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod addasiadau rhesymol yn cael eu gwneud, e.e. bod gwybodaeth a anfonir allan mewn fformat hawdd ei ddarllen/hygyrch neu'n ddwyieithog yn ôl y gofyn, a bod staff cymorth yn cael eu defnyddio fel y bo'n briodol. Argymhelliad cyntaf Adroddiad Michael (2008) yw y "dylai pob sefydliad gofal iechyd sicrhau ei fod yn casglu'r data a'r wybodaeth angenrheidiol i ganiatáu i bobl sydd ag anabledd dysgu gael eu hadnabod gan y gwasanaeth iechyd ac er mwyn olrhain eu llwybrau gofal.
- Sefydlu systemau (e.e. e-bost awtomatig) ar gyfer rhoi gwybod i'r Nyrsys Cyswllt Aciwt, lle maent mewn swydd, am bob achos o dderbyn person sydd ag anabledd dysgu i'r ysbyty.

Ymyriad 2:

Rhoi gwybod i'r perthynas agosaf a/neu'r prif ofalwr bod y claf wedi'i dderbyn

Y sail resymegol i'r ymyriad hwn yw bod hysbysu perthynas agosaf a/neu brif ofalwr yr unigolyn yn arfer da a ddylai fod yn arferol:

"Dylai'r teulu a gofalwyr eraill gael eu cynnwys fel mater o drefn fel partneriaid wrth ddarparu triniaeth a gofal, oni bai bod rheswm da yn cael ei roi, a dylai Byrddau (Ymddiriedolaeth) sicrhau bod addasiadau rhesymol yn cael eu gwneud i alluogi a chefnogi gofalwyr i wneud hyn yn effeithiol. Bydd hyn yn cynnwys darparu gwybodaeth, ond gall hefyd gynnwys cymorth ymarferol a chydgyssylltu gwasanaethau". (Argymhelliad 3, Michael, 2008)

Bydd y dull hwn yn sicrhau bod gofalwyr allweddol yn ymwybodol bod yr unigolyn wedi'i dderbyn ac yn gallu ei gefnogi, a darparu gwybodaeth werthfawr a fydd yn cefnogi'r unigolyn a'r broses glinigol, a gwneud penderfyniadau gwybodus.

Mae cynnwys teuluoedd a gofalwyr yn cynyddu cyfleoedd i staff ysbytai gyfnewid gwybodaeth, rhoi cymorth emosiynol a sicrhau bod y claf a'r gofalwyr yn llwyr ddeall eu hesboniadau am driniaethau, meddyginiaeth a newidiadau mewn cyflwr neu driniaeth.

Gall hyn hefyd helpu wrth wneud penderfyniadau os nad oes gan yr unigolyn y gallu i wneud penderfyniadau sy'n gysylltiedig â thriniaeth ac mae angen penderfyniad 'lles gorau'. (I gael gwybod rhagor am benderfyniad 'lles gorau' gweler God Ymarfer y Ddeddf Galluedd Meddyliol 2005 <http://www.justice.gov.uk/protecting-the-vulnerable/mental-capacity-act>).

Enghreifftiau o arferion lleol

Mae **Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg** wedi cyflwyno'r defnydd o Fyrddau Cyfathrebu Ysbytai yn Ysbyty Tywysoges Cymru. Datblygwyd y byrddau hyn mewn partneriaeth â phobl sydd ag anabledd dysgu ac mae staff allweddol ym mhob un o'r meysydd clinigol wedi cael hyfforddiant ar eu defnydd gan y tîm therapi Lleferydd ac Iaith anableddau dysgu arbenigol.

Mae rhaglenni hyfforddi parhaus ar gyfer staff aciwt ar draws y Bwrdd Iechyd mewn perthynas ag anableddau dysgu. Hyfforddwyd nifer sylweddol o staff aciwt drwy raglenni hyfforddi gorfodol/statudol a hefyd hyfforddiant pwrpasol i grwpiau staff allweddol. Darperir hyfforddiant gan staff anableddau dysgu arbenigol. Mae staff Ysbytai Cyffredinol o grŵp Llwybr Anableddau Dysgu'r Bwrdd Iechyd hefyd wedi rhedru hyfforddiant mewn perthynas â'r Llwybr Gofal yn eu meysydd clinigol.

Mae tîm Cyswllt Iechyd **Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr** wedi sicrhau bod llyfr cyfathrebu'r ysbyty i gefnogi cyfathrebu â phobl ar gael i wardiau o fewn y Bwrdd Iechyd, a hwnnw'n wedi'i ddatblygu mewn partneriaeth â phobl sydd ag anableddau dysgu a nyrsys anabledd dysgu ac yn cynnwys nifer o ddarluniau lliw i gefnogi cyfathrebu ar anghenion sylfaenol, bwyd a diod, poen, arwyddion a symptomau, profion a thriniaeth a mamolaeth (<http://www.communicationpeople.co.uk/wp-content/uploads/2013/11/Hospital-Communication-Book-Flyer-version-3-Nov-13.pdf>

Enillodd **Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda** wobwr GIG yn 2013 am ei fenter i gyflwyno arwyddion ysbyty newydd yn Ysbyty Llwynhelig a ddatblygwyd ac a werthuswyd gan grŵp o oedolion ag anableddau dysgu. Crisialwyd eu dysgu ar fideo a gellir ei weld ar-lein yn <http://bit.ly/hdhnhs>

Mae **Ymddiriedolaeth GIG Felindre** wedi datblygu llyfrau cwbl hygyrch i bobl sydd ag anableddau dysgu, gyda geiriau a lluniau hawdd. Mae'r llyfrau ar gael ar bob ward ac yn yr adrannau cleifion allanol a meddygaeth liniarol, ac yn esbonio sgrinio ac aros yn iach, diagnosis a thriniaeth, a gofal liniarol a gofal diwedd oes a phrofedigaeth. Mae fersiynau o'r tri llyfr ar gael i ofalwyr ac mae taflenni hawdd eu darllen sy'n esbonio radiotherapi a'r offer a ddefnyddir hefyd ar gael.

Awgrymiadau da

- Ymgysylltu â gofalwyr a gwrando arnynt, yn ffurfiol neu'n anffurfiol. Mae amrywiaeth o ffyrdd o wneud hyn a gellir ceisio cyngor gan Wasanaeth Gwella 1000 o Fywydau.
- Lle bynnag y bo modd, dylid cynnwys gofalwyr teuluol a/neu staff cymorth cyflogedig yn y trosglwyddiad nyrsio ac, os nad yw'n bosibl, gofyn am wybodaeth gyfredol ganddynt i'w chynnwys yn y trosglwyddiad (Llywodraeth Cymru, 2011).
- Cyflwyno gwybodaeth/llyfrynnau hawdd eu defnyddio ar bob agwedd ar daith y claf o fewn y gwasanaeth (e.e. Going to Hospital, Going to A&E) (Loughran et al, 2013).
- Datblygu canllawiau/offer/systemau cyfathrebu sy'n hawdd eu defnyddio mewn partneriaeth â defnyddwyr gwasanaeth (Loughran et al, 2013).
- Ysgrifennu a chyflwyno gwybodaeth bob amser mewn ffyrdd sy'n ei gwneud yn haws i bawb ei deall (Loughran et al, 2013).
- Cydnabod ac ymateb i ddewis iaith ac angen iaith.
- Ymgynghori â phobl sydd ag anableddau dysgu a'u gofalwyr/teuluoedd ar bob lefel o ddatblygu gwasanaeth (Loughran et al, 2013).
- Darparu hyfforddiant i sicrhau bod staff yn deall anghenion cyfathrebu pobl sydd ag anabledd dysgu.

Ymyriad 3:

Gofyn am basbort ysbyty ar gyfer yr unigolyn

Datganiad yw pasbort ysbyty (e.e. asesiad goleuadau traffig) sydd eisoes wedi'i baratoi ar gyfer unigolyn sydd ag anableddau dysgu, sy'n mynd gyda'r unigolyn i'r ysbyty. Ei brif ddiben yw darparu gwybodaeth bwysig am yr unigolyn, ei anghenion a'r ffordd orau o ddiwallu ei anghenion. Mae'n nodi:

- Gwybodaeth y mae'n rhaid i'r gwasanaeth ei gwybod am yr unigolyn, gan gynnwys manylion personol, gwybodaeth gyswllt a phroffil iechyd (coch).
- Gwybodaeth yr hoffai'r unigolyn i'r gwasanaeth ei gwybod amdano megis cyfathrebu a deall, gofal personol, symudedd, golwg a chlyw (ambr).
- Gwybodaeth a dewisiadau yr hoffai'r unigolyn eu cael yn digwydd iddo er mwyn gwneud ei gyfnod yn yr ysbyty yn fwy pleserus, gan gynnwys hoff a chas bethau (gwyRDD). (Gweler yr enghraifft yn Atodiad A).

Mae defnyddio'r offeryn hwn yn sicrhau y gall gwybodaeth allweddol er mwyn llywio a gwella cyfathrebu, diagnosis a thriniaeth deithio gyda'r unigolyn i wahanol adrannau o amgylch yr ysbyty. Gall pob gweithiwr gofal iechyd proffesiynol sydd mewn cysylltiad â'r claf gael gafael arno a defnyddio'r wybodaeth sydd ynddo i lywio ei ymarfer.

Gall y pasbort ysbyty wella cyfathrebu a gofal rhwng gweithwyr proffesiynol a rhwng staff gofal iechyd a'r unigolyn. Gall leihau risg a gwella ansawdd profiad yr unigolyn o wasanaethau ysbyty cyffredinol. Hefyd, dylid cysylltu â'r rhai a enwir fel cysylltiadau arwyddocaol ar yr asesiad ynghylch arhosiad y claf yn yr ysbyty.

Enghreifftiau o arferion lleol

Ym **Mwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg** mae poster wedi'i lamineiddio ar gael ar gyfer pob ward ac adran ysbyty cyffredinol sy'n esbonio'r system goleuadau traffig a sut y gellir gwella gwasanaethau ysbyty cyffredinol i bobl sydd ag anableddau dysgu (gweler Atodiad B).

Ym **Mwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan** mae'r asesiad goleuadau traffig ar gael i'r holl staff ar y fewnwyd.

Ym **Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr**

- Mae'r Tîm Cyswllt Iechyd yn gweithio gyda Cyswllt Conwy i ddatblygu 'model' lle bydd pawb sydd ag Anabledd Dysgu'n cael Asesiad Goleuadau Traffig.
- Mae'r Tîm Cyswllt Iechyd yn datblygu pecyn e-ddysgu a fydd yn cynnwys yr Asesiad Goleuadau Traffig.
- Mae nifer yr Asesiadau Goleuadau Traffig sy'n dod i'r ysbyty pan dderbynnir pobl sydd ag anabledd dysgu yn cael ei fonitro'n weithredol. Mae'r data'n dangos bod nifer y bobl sydd ag anableddau dysgu sy'n cael eu derbyn i ysbytai cyffredinol sydd â systemau pasbort ysbyty wedi cynyddu o 20 y cant i 50 y cant ers cyflwyno Nyrsys Cyswllt Aciwt. Mae copïau ar gael i'w cwblhau (fel arfer gan y gofalwr neu'r aelod o'r teulu) ar gyfer y rhai sy'n dod heb basbort.
- Bydd Asesiadau Goleuadau Traffig ar gael i bawb sydd ag anableddau dysgu a bydd staff ysbytai yn cael eu hyfforddi i adnabod a gofyn am y rhain.

Awgrymiadau da

- Dylai timau anabledd dysgu cymunedol sicrhau bod pasbortau ysbyty ar gael a'u bod yn cynnwys y manylion cyswllt diweddaraf.
- Hyfforddi staff ysbytai i adnabod a defnyddio pasbortau ysbyty o nyrsys dan hyfforddiant blwyddyn gyntaf ym mhob maes, i fyny.
- Sicrhau bod staff yr ysbyty a fydd yn ymwneud â gofal yr unigolyn sydd ag anabledd dysgu'n gyfarwydd â phasbort ysbyty'r unigolyn cyn gynted ag y bydd ar gael.

Sbardun 2: Darparu gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn

Y sail resymegol i'r sbardun hwn yw sicrhau bod yr holl ofal ysbyty cyffredinol ar gyfer pobl sydd ag anableddau dysgu'n cael ei gynllunio a'i ddarparu ar sail anghenion a dewisiadau pob unigolyn a'i amgylchiadau.

Cyd-destun

Mae egwyddor y sbardun hwn yn berthnasol i bob ardal cleifion mewnol ac achosion dydd mewn ysbytai cyffredinol ac i'r adrannau Damweiniau ac Achosion Brys. Fodd bynnag, defnyddir yr ymyriadau mewn ardaloedd cleifion mewnol ac achosion dydd mewn ysbytai cyffredinol, nid adrannau damweiniau ac achosion brys.

Amseru

Caiff yr ymyriadau sy'n ymwneud â'r sbardun hwn eu cwblhau'n ddyddiol, drwy gydol arhosiad yn yr ysbyty, waeth beth fo hyd yr arhosiad hwnnw.

Ymyriad 1:

Cynllun sy'n canolbwyntio ar y claf, wedi'i ddatblygu gyda chleifion, prif ofalwyr a/neu deulu, wedi'i adolygu a'i ddiweddarau.

Bydd gan bawb sydd ag anableddau dysgu anghenion gwahanol a byddant yn elwa ar wahanol lefelau o gymorth i'w helpu i ymdopi ac i sicrhau'r canlyniadau iechyd gorau tra byddant yn yr ysbyty. Mae'n hanfodol asesu'n ofalus angen pob unigolyn am gymorth a phwy sydd yn y sefyllfa orau i ddarparu'r cymorth hwnnw (Llywodraeth Cymru, 2011). Bydd cael cynllun sy'n canolbwyntio ar y claf, sy'n cael ei ddatblygu gyda'r claf, prif ofalwyr a/neu deulu ac sy'n cael ei adolygu a'i ddiweddarau'n ddyddiol, gyda'u cyfraniad, yn helpu i sicrhau:

- Bod gofal a thriniaeth yn cael eu darparu fel y rhagnodwyd.
- Bod gofal yn cael ei gydlyn rhwng grwpiau proffesiynol.
- Bod cyfathrebu rhwng teuluoedd a gofalwyr a staff ysbyty yn cael ei gynnal.
- Bod anghenion cymorth emosiynol yr unigolyn yn cael eu cydnabod a bod modd mynd i'r afael â nhw.
- Bod staff yr ysbyty'n ymwybodol o'r ffordd orau o gefnogi'r unigolyn, e.e. gellir nodi cymorth ac amser digonol i baratoi'r unigolyn am ymchwiliadau neu ymyriadau ac i weithwyr iechyd proffesiynol gynnal ymgynghoriad, ymchwiliadau neu ymyriadau cymhleth.
- Bod cyswllt priodol â phobl eraill berthnasol ynghylch y gallu i gydsynio a lles gorau fel y bo'n briodol yng nghyd-destun Deddf Galluedd Meddyliol 2005.

- Bod gweithwyr proffesiynol anabledd dysgu'n cael eu holi am gyngor a/neu'n mynychu adolygiadau perthnasol.
- Bod yr wybodaeth sydd gan staff proffesiynol am faterion iechyd ar gyfer pobl sydd ag anableddau dysgu yn cynyddu.
- Bod llai o risg 'cysgodi diagnostig'.

Enghreifftiau o arferion lleol

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Mae Gweithiwr Cymorth Gofal Iechyd rhan-amser (HCSW), sydd ag anabledd dysgu, yn gweithio o fewn y Tîm Cyswllt Iechyd. Mae'n cyfrannu at yr holl gynllunio gweithredol ar gyfer y tîm, yn helpu i ddatblygu gwybodaeth hygyrch, ac yn cymryd rhan yn hyfforddiant nyrsys dan hyfforddiant, myfyrwyr seicoleg, technegwyr adrannau cleifion allanol, a staff wardiau.

Mae'r gweithiwr hwn hefyd yn gwneud gwaith Cynllunio Gweithredu Iechyd a gwaith grŵp gydag aelodau o'r Tîm Cyswllt Iechyd a'r Timau Anabledd Dysgu Cymunedol ac mae wedi cwblhau archwiliad o ganfyddiadau defnyddwyr gwasanaeth am Gynllunio Gweithredu Iechyd.

Mae **Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg** wedi datblygu Llwybr Gofal sy'n diffinio'n glir rolau staff o wasanaethau anableddau dysgu aciwt ac arbenigol pan gaiff cleifion sydd ag anableddau dysgu eu derbyn i leoliadau aciwt. Mae'r Llwybr ar gael i'r holl staff o hafan y Bwrdd Iechyd ar y fewnrwyd

Mae **Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg, Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan a Bwrdd Iechyd Addysgu Powys** wedi ymrwymo i Siarter Gwneud Pethau'n lawn Mencap (<http://www.mencap.org.uk/campaigns/take-action/getting-it-right>) i ddangos eu hymrwymiad i sicrhau bod pobl sydd ag anabledd dysgu'n cael y gofal iechyd y mae ganddynt hawl iddo.

Mae'r Siarter yn nodi'r gweithgareddau allweddol y dylai pob gweithiwr gofal iechyd proffesiynol ymgymryd â hwy er mwyn sicrhau bod mynediad cyfartal i iechyd.

Y blaenoriaethau allweddol ar gyfer y byrddau iechyd yw:

- Sicrhau bod pasbortau ysbyty ar gael ac yn cael eu defnyddio.
- Hyrwyddo Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a sicrhau bod yr holl staff yn deall ac yn cymhwyso egwyddorion y Ddeddf hon.

- Darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth parhaus am anabledd dysgu i'r holl staff.
- Gwrando ar deuluoedd a gofalwyr, eu parchu a'u cynnwys.
- Darparu cymorth a gwybodaeth ymarferol i deuluoedd a gofalwyr.
- Darparu gwybodaeth sy'n hygyrch i bobl sydd ag anabledd dysgu.

Ochr yn ochr â hyn, mae mentrau eraill y mae'r Byrddau Iechyd yn eu dilyn yn cynnwys:

- Sicrhau'r un hawl mynediad at wasanaethau iechyd sylfaenol, eilaidd ac arbenigol ag ar gyfer pobl eraill.
- Cefnogi staff mewn gofal iechyd cyffredinol i ddeall anghenion y rhai sydd ag anabledd dysgu.
- Gwella gofal dementia i'r rhai sydd ag anabledd dysgu.

Mae Ymddiriedolaeth GIG Felindre wedi datblygu llwybr gofal ar gyfer pobl sydd ag anabledd dysgu sy'n mynychu Canolfan Ganser Felindre.

Nod cynllun peilot a gychwynnwyd rhwng Timau Anabledd Dysgu Cymunedol Sir y Fflint a Wrecsam, Sgrinio Serfigol Cymru a Bron Brawf Cymru, oedd cefnogi menywod sydd ag Anabledd Dysgu i wneud dewis gwybodus o ran cael at wasanaethau sgrinio a hyfforddi nyrsys ynghylch darparu gwasanaethau i fenywod ag anableddau dysgu. Cyfrannodd dau wirfoddolwr a oedd yn hysbys i'r gwasanaethau Anabledd Dysgu at ddatblygu llwybr clinigol, cymhorthion addysgu ffotograffig ac enghreifftiau o'r offer a ddefnyddiwyd yn ystod y gweithredoedd sgrinio. Bu'r fenter mor llwyddiannus fel ei bod wedi'i chyflwyno ledled Cymru wedi hynny.

Awgrymiadau da

- Tynnu sylw at gysylltiadau allweddol yn y cynllun gofal.
- Cynnwys pobl sydd ag anabledd dysgu a'u teulu a'u gofalwyr lle bynnag y bo modd, e.e. drwy grwpiau gofalwyr, diwrnodau ymwybyddiaeth tîm, grwpiau ffocws, a chymryd rhan mewn datblygiadau parhaus.
- Lle nad oes gan rywun y gallu i wneud penderfyniad penodol, sicrhau bod yr holl bobl allweddol sy'n adnabod y person yn dda yn cymryd rhan mewn penderfyniadau Lles Gorau, cyfarfodydd tîm amlddisgyblaethol a chynllunio ar gyfer rhyddhau'r claf, a dylai grwpiau cynllunio wahodd pobl sydd ag anabledd dysgu, eu gofalwyr a'u teulu i lywio cynlluniau datblygu gwasanaethau.
- Pryd bynnag y ceir arwydd bod angen mwy neu lai o gymorth ar y claf, cynnal asesiad o risg, dibyniaeth ac anghenion cymorth. (Llywodraeth Cymru, 2011).
- Monitro a gwerthuso effeithiolrwydd llwybr gofal Anabledd Dysgu'r ysbyty a chynnwys pobl sydd ag Anableddau Dysgu a'u gofalwyr. (Llywodraeth Cymru, 2011).
- Datblygu dulliau cydweithredol o gynllunio offer, llwybrau gofal a gweithdrefnau a chynnwys anabledd dysgu yn y rhain er mwyn sicrhau bod pobl sydd ag anableddau dysgu'n cael yr un gwasanaethau â gweddill y boblogaeth, gydag addasiadau rhesymol lle bo angen (Loughran et al, 2013).
- Cysylltu â'r claf, y gofalwyr a'r Tîm Cymorth Cymunedol i ddatblygu Cynllun Gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn gan ddefnyddio offer a ddisgrifir yn y llwybr gofal.
- Defnyddio dulliau cyfathrebu priodol, gan ystyried anghenion iaith yr unigolyn, y teulu a'r gofalwyr.
- Lle mae Nyrsys Cyswllt Aciwt wedi'u penodi, dylid cyfeirio at eu cynnwys a chyd-drafod eu cynnwys. Dylid rhoi gwybod i Nyrsys Cyswllt am newidiadau i iechyd yr unigolyn.
- Mae'r cyfrifoldeb am roi gofal i'r unigolyn sydd ag Anabledd Dysgu yn perthyn i'r maes clinigol y derbyniwyd yr unigolyn iddo, ond gall y cymorth arferol a gaiff yr unigolyn fod ar gael drwy gyd-drafod gyda'r teulu/ awdurdod lleol / darparwr gofal.

Ymyriad 2:

Cyfleu a rhannu cynllun gofal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn gydag aelodau tîm y ward.

Amcan yr ymyriad hwn yw sicrhau bod pob aelod o dîm y ward yn ymwybodol o'r cynllun gofal ar gyfer yr unigolyn fel y gellir dilyn hwn a bod yr unigolyn yn cael gofal wedi'i ddarparu yn unol â'r cynllun, yn mwynhau profiad cadarnhaol yn yr ysbyty ac yn cyflawni'r canlyniad gorau posibl.

Enghreifftiau o arferion lleol

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan wedi datblygu Tîm Cyswllt Iechyd sy'n hwyluso'r gwaith o gydlyn gwasanaethau ysbyty cyffredinol ar gyfer y sawl sydd ag anabledd dysgu er mwyn sicrhau bod addasiadau rhesymol sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn yn cael eu gwneud, e.e. cysylltu ag adrannau cleifion allanol ac anesthetyddion i atgyfnerthu ymweliadau, er mwyn lleihau aflonyddwch a gofid i'r person.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Y Nyrs Cyswllt Aciwt yw'r pwynt cyswllt ar gyfer teulu a gofalwyr ac mae'n darparu cyswllt rhyngddynt a'r ward. Mae'r Nyrsys Cyswllt Aciwt yn cysylltu â staff wardiau i roi'r wybodaeth ddiweddaraf iddynt am unrhyw ddatblygiad neu faterion; mae hwn yn ddull anffurfiol iawn ar hyn o bryd ond mae'n llwyddiannus.

Mae'r Nyrsys Cyswllt Aciwt yn sicrhau bod unrhyw brotocolau neu gynlluniau gofal megis ar gyfer Epilepsi, Dysffagia neu PEG ar gael i staff yr ysbyty ac yn gweithio ochr yn ochr â'r aelodau hyn o staff fel y gellir deall y cynlluniau'n well a glynu wrthynt.

Bwrdd Iechyd Addysgu Powys

Mae'r Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol yn defnyddio'r Nyrs Cyswllt Aciwt fel pwynt cyswllt rhwng y gwasanaethau i sicrhau bod yr holl wybodaeth, e.e. proffiliau epilepsi, asesiadau risg, cynlluniau dysffagia, asesiadau goleuadau traffig, wedi'i rhannu er mwyn hyrwyddo gwell canlyniadau i'r unigolyn.

Awgrymiadau da

- Sicrhau bod gan bob ysbyty lwybr gofal ar waith sy'n manylu ar arfer da ym mhob cam o'r broses dderbyn hyd at ryddhau a chyfrifoldebau unigol o ran sicrhau bod cleifion sydd ag anableddau dysgu'n cael gofal priodol (Llywodraeth Cymru 2011).
- Sicrhau bod pobl sydd ag anableddau dysgu'n gallu manteisio ar yr un ymchwiliadau a thriniaethau ag unrhyw un arall, ond cydnabod a hwyluso os oes angen eu darparu'n wahanol i gyflawni'r un canlyniad (Heslop et al, 2013).

Ymyriad 3:

Nyrs a enwir wedi'i nodi i'r claf/teulu ac aelodau eraill o staff drwy gydol yr arhosiad

Bydd sicrhau bod nyrs a enwir yn cael ei nodi drwy gydol arhosiad y claf a bod y claf, y teulu a'r gofalmwyr a staff eraill yn gwybod pwy yw'r nyrs a enwir, yn helpu i leihau pryder a gwella dealltwriaeth rhwng pawb dan sylw a bydd yn helpu tuag at brofiad mwy personol a llai o straen.

Mae Adroddiad CIPOLD (2013) yn argymhell "Clustnodi cydgysylltydd gofal iechyd a enwir i bobl sydd ag anghenion iechyd cymhleth neu luosog, neu ddau neu fwy o gyflyrau hirdymor."

Enghreifftiau o arferion lleol

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Mae'r Nyrsys Cyswllt Aciwt yn nodi nifer fach o staff ward i weithio gyda nhw, er mwyn goresgyn diffyg parhad oherwydd cylchdroi a sifftiau staff, i gysylltu â hwy ac egluro unrhyw faterion. Maent hefyd yn mynychu rowndiau ward, os yw'n briodol, i gael yr wybodaeth ddiweddaraf gan y staff meddygol ac mae systemau TG yr ysbyty hefyd ar gael iddynt.

Bwrdd Iechyd Addysgu Powys

Y polisi yw sicrhau bod yr holl wybodaeth berthnasol gan y Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol yn cael ei rhannu gyda staff yr ysbyty, a sicrhau bod unigolyn sydd ag anableddau dysgu'n cael ei gefnogi'n briodol drwy gydol ei gyfnod yn yr ysbyty.

Awgrymiadau da

- Gall nyrsys cyswllt aciwt ar safle'r ysbyty cyffredinol gael gafael ar yr un dogfennau ag y gall staff ysbytai, a nodi'r sawl sydd yn y sefyllfa orau i roi iddynt unrhyw eglurder sydd ei angen mewn perthynas â gofal unigolyn.
- Nodi aelod profiadol o staff gofal iechyd ar gyfer pob ward neu adran i arwain ar gymorth i bobl sydd ag Anableddau Dysgu yn eu meysydd clinigol (Llywodraeth Cymru, 2011).
- Gwneud trefniadau i rywun sy'n adnabod yr unigolyn a'i faterion fod yn bresennol yn ystod rowndiau ward (Llywodraeth Cymru, 2011).

Sbardun 3:

Adolygu a chynllunio effeithiol ar gyfer rhyddhau cleifion o'r ysbyty

Ymyriad 1: Cynnal trafodaeth amlasiantaethol/teulu/gofalwyr lawn, gyda'r nod o adolygu cynnydd a/neu gynllunio ar gyfer rhyddhau claf o'r ysbyty

Nod y sbardun hwn yw sicrhau bod cyflwr, gofal a thriniaeth yr unigolyn yn cael eu hadolygu'n effeithiol fel bod cynnydd yn cael ei asesu a chynllunio rhyddhad y claf yn gallu digwydd yn ddigon cynnar i sicrhau bod hyd yr arhosiad yn yr ysbyty cyffredinol yn briodol ar gyfer yr angen.

Gellir ystyried unrhyw newid yn anghenion yr unigolyn ers ei dderbyn, er enghraifft, o ganlyniad i lawdriniaeth, ac os felly, gellir gofyn wedyn i Reolwr Gofal yr Awdurdod Lleol neu Weithiwr Cymdeithasol yr Ysbyty gynnal asesiad o anghenion sydd wedi newid neu asesiad gofal iechyd parhaus. Bydd hyn yn sicrhau y cytunir ar ddyrannu cyllid ychwanegol ar gyfer cymorth ychwanegol mewn da bryd cyn i'r claf gael ei ryddhau adref.

Bydd cynnwys y claf, y teulu a'r gofalwyr, staff y ward, Nyrsys Cyswllt Aciwt, gweithiwr cymdeithasol, cydgysylltydd gofal, y Tîm Anabledd Dysgu Cymunedol a Rheolwr Gofal yr Awdurdod Lleol a staff cymorth yn helpu i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i bob parti ac yn sicrhau y gellir ystyried yr holl wybodaeth a phryderon perthnasol. Gellir rhoi'r trefniadau angenrheidiol ar waith i hwyluso rhyddhau cleifion yn brydlon a gellir ystyried yr hyn y bydd ei angen gartref, unrhyw ofynion yn y dyfodol ar ôl arhosiad yr ysbyty ac unrhyw sgil-effeithiau posibl meddyginiaeth newydd.

Gall staff sefydlu beth i'w wneud a phwy i gysylltu ag ef os bydd unrhyw gymhlethdodau'n codi neu os oes unrhyw bryderon am iechyd yr unigolyn ar ôl ei ryddhau. Gall gofalwyr a theuluoedd ddefnyddio'r sesiwn hon i roi eu barn am yr arhosiad yn yr ysbyty a'r hyn a weithiodd yn dda a'r hyn y gellid ei wella.

Dylid rhoi gwybod i bawb y mae angen iddo wybod pryd y bydd yr unigolyn yn gadael yr ysbyty. Gellir cadarnhau trefniadau ar gyfer unrhyw apwyntiadau dilynol neu asesiadau arbenigol sy'n weddill megis therapi galwedigaethol a threfnu cludiant adref os oes angen.

Cyd-destun

Mae'r sbardun a'r ymyriad hwn yn berthnasol i bob ardal cleifion mewnol ac achosion dydd mewn ysbyty cyffredinol.

Amseru

O fewn saith diwrnod i dderbyn claf.

Enghreifftiau o arferion lleol

Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg

Mae llwybr ysbyty'r bwrdd iechyd ar gyfer oedolion sydd ag anabledd dysgu'n rhoi arweiniad clir ar gynllunio gofal amlbroffesiynol a chynllunio effeithiol ar gyfer rhyddhau cleifion o'r ysbyty.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr

Oherwydd mewnbwn y Nyrsys Cyswllt Aciwt a'u perthnasoedd a'u cysylltiadau â'r wardiau, fe'u gwahoddir i unrhyw gyfarfodydd cynllunio rhyddhau a Lles Gorau ac ar sawl achlysur maent yn awgrymu'r cyfarfodydd hyn. Mae gan y Nyrsys Cyswllt Aciwt i gyd berthynas agos â'r timau rhyddhau yn y tri ysbyty cyffredinol. Yn un o'r ysbytai, mae'r Nyrs Cyswllt Aciwt wedi'i lleoli gyda'r nyrsys rhyddhau a'r tîm llif cleifion ac mae hyn wedi gwella cyfathrebu'n sylweddol ac wedi cwtdogi'n sylweddol ar oedi wrth drosglwyddo gofal.

Bwrdd Iechyd Addysgu Powys

Mae'r bwrdd iechyd yn sicrhau, lle bynnag y bo modd, bod gofalmwyr yn cael eu cynnwys wrth gynllunio ar gyfer rhyddhau claf o'r ysbyty er mwyn cynorthwyo'r unigolyn i bontio'n gadarnhaol yn ôl i fyw yn y gymuned.

Awgrymiadau da

- Mae Nyrsys Cyswllt Aciwt yn 'cysgodi' y nyrsys cymorth rhyddhau yn weithgaredd gwerth chweil gan ei fod yn rhoi darlun clir o daith y claf, yn caniatáu arsylwi ar bob elfen o'r broses ryddhau ac yn caniatáu i'r Nyrsys Cyswllt Aciwt wneud y nyrsys rhyddhau yn ymwybodol o'r materion a allai godi pan gaiff unigolyn ei ryddhau.
- Dylai'r broses Cynllunio Rhyddhau ddechrau mewn asesiad cychwynnol pan dderbynnir unigolyn.
- Sicrhau bod yr unigolyn a'i deulu/gofalwyr yn cymryd rhan yn y broses a'u bod yn cael eu gwahodd i fynychu neu gyfrannu fel y gallant.
- Trin rhyddhau unigolyn sydd ag anabledd dysgu fel 'rhyddhad cymhleth'.
- Cyfeirio at bolisiau rhyddhau lleol.
- Rhoi gwybod i'r Tîm Cymorth Cymunedol am y bwriad i ryddhau claf.
- Darparu gwybodaeth am ryddhau mewn fformat 'hawdd ei ddarllen'.
- Cydnabod ac ymateb i ddewis iaith ac angen iaith.
- Darparu crynodeb cynhwysfawr o ryddhau cleifion gyda chatau ar ôl rhyddhau.
- Sefydlu canllawiau ar gyfer gofynion gofal ar ôl rhyddhau.
- Uwch bersonél perthnasol o'r ysbyty a'r Tîm Anabledd Dysgu yn ymgynghori ar ôl pob achos o ryddhau i nodi unrhyw broblemau neu agweddau a aeth yn arbennig o dda.
- Annog y claf, ei deulu a staff cymorth cyflogedig i roi adborth ar yr holl brofiad o'r ysbyty i gefnogi archwiliadau a gwelliannau pellach.

Sut y byddwn yn gwybod bod newid wedi bod yn welliant?

Yr unig ffordd o wybod a fu newid yn welliant yw drwy fesur. Rhestrir y mesurau ar gyfer y pecyn gofal isod:

Mesur	Diffiniad Gweithredol
Canran y gydymffurfiaeth â'r pecyn 4 awr	Pob claf a asesir ag anawsterau dysgu a dderbynnir i'r ysbyty sy'n cael tair cydran y pecyn 4 awr i gyd ÷ Pob claf a asesir ag anawsterau dysgu ac a dderbynnir i'r ysbyty
Canran y gydymffurfiaeth â'r pecyn dyddiol	Pob claf a asesir ag anawsterau dysgu yn yr ysbyty yn cael pecyn dyddiol ÷ Pob claf a asesir ag anawsterau dysgu yn yr ysbyty DS - gellir gwneud y mesur hwn bob dydd
Canran y gydymffurfiaeth â'r pecyn 7 diwrnod	Pob claf a asesir ag anawsterau dysgu a dderbynnir i'r ysbyty ac sy'n destun trafodaeth aml-asiantaeth/teulu/gofalwyr llawn o fewn ei 7 diwrnod cyntaf yn yr ysbyty ÷ Pob claf a asesir ag anawsterau dysgu sydd wedi bod yn yr ysbyty am 7 diwrnod neu fwy DS - gellir cynnal trafodaethau cyn i glaf fod yn yr ysbyty am 7 diwrnod llawn

